

Årsrapport 2010

Helsetjenesten for svin

Helsestatus hos svin i Norge

Alvorlige smittsomme sykdommer

I 2010 ble to besetninger erklært positive for Salmonella og to besetninger ble erklært positive for Svineinfluensa H1N1pdm. Utover dette ble det i 2010 ikke registrert alvorlige, smittsomme sykdommer (A- og B-sykdommer) hos gris i Norge.

Det første Salmonellatilfellet ble påvist i forbindelse med oppklaring av sykdomsproblemer. Dette viste seg å være en multiresistent Salmonella-variant og besetningen ble sanert ved frivillig nedslaktning. Det andre tilfellet ble påvist etter at en prøve fra slaktegris først testet positivt i forbindelse med overvåkingsprogrammet for Salmonella på slakteri. Salmonella ble deretter påvist både hos purker og smågris i besetningen, samt hos storfe i samme besetning.

Anne Jørgensen (HTS) og Oddbjørn Kjølvik, (Nortura) markerer at Norge er fritt for Mycoplasmalungebetennelse på "Grisen og je" på Hamar i november 2010.

Smitten i svinebesetningen har vist seg vanskelig å bli kvitt, og det planlegges derfor utslaktning av denne besetningen.

Svinedysenteri

Svinedysenteri er en alvorlig tarmsykdom hos slaktegris og forårsakes av bakterien *Brachyspira hyodysenteriae*. I 2010 ble denne bakterien påvist i 2 prøver fra 2 forskjellige besetninger. Til sammenligning ble henholdsvis 7 og 12 besetninger påvist smittet i 2009 og 2008. Dette er et positivt signal om at det for tiden er god kontroll med denne tapsbringende lidelsen. Begge de positive besetningene vil bli sanert.

Circovirus

Porcint circovirus type 2 (PCV2) forekommer i de fleste svinebesetninger og kan forårsake ulike sykdomstilstander hos gris. PMWS (Postweaning multisystemic wasting syndrome) har vært den vanligste varianten i Norge, men også reproduksjonsproblemer i form av små kull og økt forekomst av mumifiserte og dødfødte/svaktfødte griser er registrert. Sykdom hos gris på grunn av infeksjon med PCV2 ble diagnostisert første gang i Norge i 2003. I 2010 ble det diagnostisert PCV2-assosiert sykdom i 14 svinebesetninger hvorav 2 var relatert til reproduksjonsproblemer.

Det er mulig å vaksinere mot PCV2. Dette anbefales i besetninger hvor det er påvist PCV2-assosiert sykdom og i besetninger med høy rekrutteringsprosent, her iblant alle foredlingsbesetninger.

Mycoplasma

Norge erklærte seg i 2010 fritt for smittsom grisehoste, forårsaket av infeksjon med *Mycoplasma hyopneumoniae*. Dette er en milepæl for norsk svinepopulasjon. Grisen spares for store lidelser, antibiotikaforbruket reduseres betydelig og produsentene spares for store produksjonstap. Det er imidlertid svært viktig at vi fortsetter å overvåke svinepopulasjonen vår for denne lidelsen, da vi må regne med at nye tilfeller kan dukke opp. Årvåkenhet og rask reaksjon hos produsenter, veterinærer og rådgivere ved mistanke om nye utbrudd er avgjørende for at vi skal greie å avgrense og håndtere eventuelle utbrudd på en god måte.

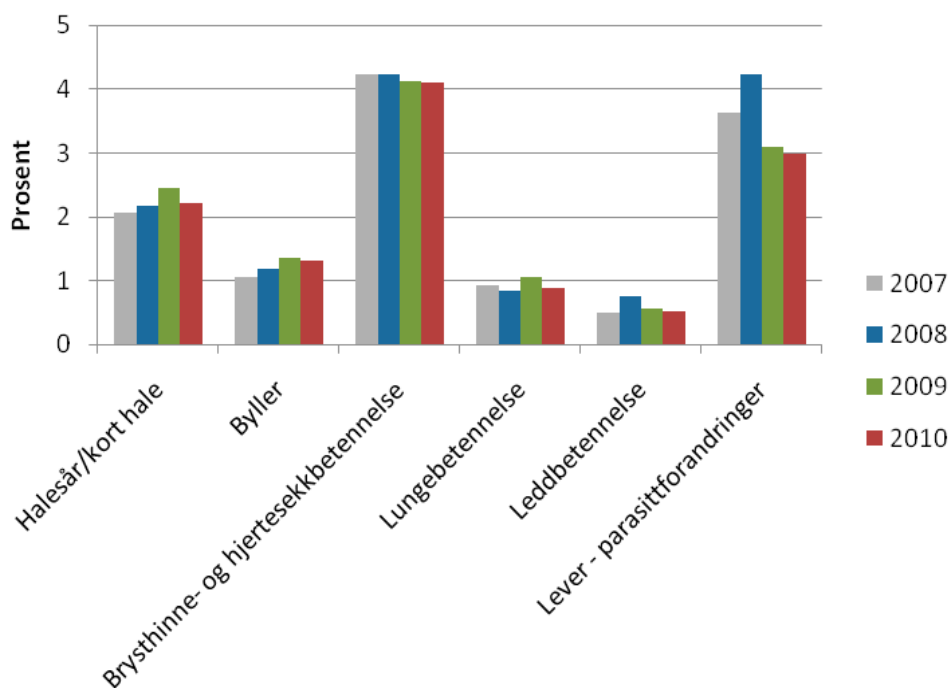
Smittsom lunge- og brysthinnebetennelse (APP)

Smittsom lunge- og brysthinnebetennelse forårsakes av infeksjon med *Actinobacillus pleuropneumoniae*. En eller flere serovarianter av bakterien forekommer i de fleste svinebesetninger. De siste årene har det vært økende forekomst av akutte, alvorlige sjukdomsutbrudd med sterk allmennpåkjenning og dødsfall. Infeksjon med denne bakterien er årsak til en vesentlig andel av antibiotikabruken i slaktegrisbesetninger. I 2010 diagnostiserte Veterinærinstituttet infeksjon med App i forbindelse med sjukdomsutbrudd i 25 besetninger.

Utvidet sjukdomsregistrering på slakteriene

På alle slakterier foretar man registrering av en del definerte sykdommer/sjukdomskomplekser hos slaktegris i forbindelse med kjøttkontrollen. Tallene fra 2010 viser at situasjonen er relativt stabil på landsbasis, men forekomsten av de ulike lidelsene varierer en del mellom slakteriene. Dette kan skyldes både reelle variasjoner og forskjeller i registreringen. Det ble ikke registrert økning i forekomst av noen av lidelsene i forhold til registreringene fra året før.

Utvidet sjukdomsregistrering på slakteriene for perioden 2007-2010.

Influenza hos svin

Svineinfluensa av typen H1N1/09 ble høsten 2009 påvist hos nærmere 100 norske besetninger fordelt over hele landet. Norge har siden 1997 jevnlig testet svinepopulasjonen for tradisjonell influensa gjennom overvåkingsprogrammet. Totalt er prøver fra mer enn 60 000 griser testet og Norge regnes derfor for å være fri for de virusvariantene som forårsaker tradisjonell influensa. Denne situasjonen gjør det viktig, men samtidig også enklere å overvåke den videre utviklingen av den nye typen svineinfluensa i Norge.

Resultatene fra overvåkingsprogrammet for spesifikke virusinfeksjoner hos svin for 2010 viste at grisene i 41 % av testede besetninger hadde antistoffer mot H1N1/09. Forekomsten av positive besetninger varierte fra ca. 20 % i Nordland, Hordaland og Sogn og Fjordane, til ca. 60 % i Nord-Trøndelag og Rogaland. De fleste prøvene i overvåkingsprogrammet er fra purker, dvs dyr som har vært i besetningene gjennom hele influensa-perioden. Resultatet gir derfor en god indikasjon på hvor stor andel av svinebesetningene som har vært smittet.

I tillegg til at alle avlsbesetninger prøvetas årlig i overvåkingsprogrammet, ble de fleste avlsbesetningene i perioden oktober 2009 til januar 2010 testet for influensavirus. Ved å sammenligne

resultatene fra denne undersøkelsen med resultatene fra testingen i overvåkingsprogrammet for 2010 ser en at andelen positive foredlingsbesetninger økte fra 27 til 34 % mens andelen positive formeringsbesetninger økte fra 32 til 37 %. Dette indikerer at det var lite smitte til nye avlsbesetninger utover i 2010.

For å undersøke om det har vært aktiv smitte i besetningene i 2010, har man i et samarbeidsprosjekt mellom Mattilsynet, Helsetjenesten for svin og Veterinærinstituttet testet 38 besetninger som var positive for viruset i 2009. I disse besetningene er blodprøver fra slaktegris født i 2010 undersøkt for antistoffer mot influensavirus. Dette er altså griser som er født etter den akutte infeksjonsfasen i besetningene. Antistoffer ble påvist i 4 av de 38 besetningene. Alle de positive besetningene lå i Rogaland. Resultatene tyder altså på at det i de aller fleste testede besetningene ikke lenger er aktiv smitte med influensavirus. Undersøkelsen vil bli fulgt opp også i 2011.

Veterinærinstituttet mottok i 2010 nesesebepøver fra 9 besetninger mistenkt for infeksjon med influensavirus. Positiv diagnose ble stilt i to av disse besetningene, den ene i januar og den andre i juli.

Ny strategi for norsk svinehelse 2011-2015

En ny strategiplan, som hele næringen står samlet om, ble i 2010 ferdigarbeidet og godkjent i styrene hos både Nortura, KLF og Norsvin. Planen består av tre fokusområder; Dyrehelse, dyrevelferd og mattrygghet. Visjonen er: Frisk gris – for gris, bonde og forbruker.

Planen i sin helhet finner du på Animalias nettsider www.animalia.no/strategisvinehelse2011-2015

Helseovervåkning i avlsbesetningene

Helsetjenesten for svin har det overordnede ansvaret for å overvåke helsetilstanden i avlsbesetningene. I 2010 var det 48 foredlingsbesetninger og 68 formeringsbesetninger, i tillegg til 3 SPF kjernebesetninger og 2 importbesetninger. Helsetjenestens veterinærkonsulenter besøker årlig alle avlsbesetninger for å sikre at Helse- og hygienereglementet etterfølges.

Overvåkning av helsetilstanden i besetningene gjennomføres ved tertialbesøk av besetningens avtaleveterinær. Innleggelse av data i HelseWeb danner grunnlag for helseattesten som skal følge med ved ethvert salg av livdyr. Alle avtaleveterinærene har gjennomgått "Kurs for avtaleveterinærer i avlsbesetninger" i regi av Helsetjenesten for svin og Norsvin og er også forpliktet til å delta på Helsetjenestens årlige kurs. I 2010 ble dette avholdt i form av 4 kveldsmøter i forskjellige regioner av landet.

Helsetilstanden i avlsbesetningene var stabil i 2010, med unntak av ett tilfelle av svineinfluensa H1N1/09 i en foredlingsbesetning i Rogaland.

Kurs i grisingsprosent

Helsetjenesten for svin avholdt i samarbeid med Norsvin kurset "Grisingsprosent". Det ble holdt ett kurs for rådgivere og veterinærer og totalt tre kurs for produsenter. Disse var lagt til ulike regioner av landet.

Totalt deltok 35 veterinærer og rådgivere og 190 produsenter. Hovedforeleser var reproduksjonsrådgiver Heidi Dige fra Hatting KS i Danmark.

Magesår hos purker

Helsetjenesten startet i februar 2010 opp et prosjekt om magesår hos purker. Prosjektet er todelt. Første del er en ren kartleggingsundersøkelse. Vi vet fra våre naboland at magesår er en hyppig lidelse der. Nå ønsker vi å estimere forekomsten av skader i mageslimhinna hos norske purker.

Prosjektet gjennomføres ved 3 norske slakterier, og det er veterinærkonsulentene ved disse slakteriene som står for den praktiske bedømmelsen. Det er et mål å undersøke 300 purkemager ved hvert slakteri. Ut fra resultatene av denne første delen ønsker vi om mulig å identifisere besetninger med henholdsvis høy og lav frekvens av magesår.

Andre del av undersøkelsen vil gå ut på å kartlegge miljøfaktorer i disse besetningene for å avdekke årsaksfaktorer. Foreløpige resultater tyder på at en høy andel av norske purker har forandringer i mageslimhinna. Hos ca. 1 av 4 purker er det registrert så store forandringer at man mener det har betydning for dyrenes helse og velferd.

Øverste bilde: Frisk mageslimhinne (grad 0)

Nederste bilde: Mageslimhinne med forhorning og sår dannelse (grad 6).

Foto: Tone Runhild Obrestad Skadsem (Nortura).

Utprøving av vaksine mot rånelukt

Høsten 2010 ble det gjennomført en praktisk utprøving av råneluktvaksine ved 4 norske slakterier.

Utprøvingen ble gjennomført i 2 faser. Totalt inngikk 19 besetninger og 2415 griser i prosjektet.

Resultatene viste at vaksinen virker godt, men at det er problematisk å etablere kontrollsystemer på slakteriene som klarer å identifisere dyr som ikke er vaksinert etter anbefalingene.

To gangers vaksinerer kan erstatte kirurgisk kastrering.

Nytt kurs: Avliving av gris

Helsetjenestens ledelse har i samarbeid med Animalia og helsetjenestekonsulentene ved slakteriene utviklet et kurs for produsenter i avliving av gris på gården. Intensjonen med kurset er å forhindre at dyr som ikke lar seg behandle lider unødige. Det er viktig for å ha tilstrekkelig kunnskap både om når avliving er påkrevet og om hvordan det utføres korrekt.

Kurset består av en teoridel og en praktisk del (demonstrasjon). Det tar for seg regelverket, håndtering av sjuke og skadde dyr, vurdering av transportdyktighet og kriterier for avliving, samt bedøvelse og avliving. Veterinærkonsulentene vil lede kursene som avholdes regionalt i samarbeid med slakteriene.

Frisk gris – for gris, bonde og forbruker!

Helsetjenesten for svin skal være en samlet nærings redskap i forebyggende helsearbeid og organisert sjukdomsbekjempelse i svineproduksjonen, og derved bidra til:

- **God helse og riktig bruk av legemidler**
- **God dyrevelferd**
- **Effektiv produksjon**
- **Trygg mat**

SENTRAL LEDELSE

Den sentrale ledelsen for Helsetjenesten for svin er en del av Animalia og er lønnet av omsetningsrådsmidler.

ANIMALIA - HELSETJENESTEN FOR SVIN

Postboks 396 – Økern, 0513 Oslo

Besøksadresse: Lørenveien 38

Hovednummer: 23 05 98 00 - Faks: 73 56 48 10

Felles E-post: ht.svin@animalia.no - Hjemmeside: www.animalia.no

Spesialveterinær: Anne Jørgensen 23 05 98 18/970 21 460 anne.jorgensen@animalia.no

Spesialveterinær: Bente Fredriksen 23 05 98 19/951 72 656 bente.fredriksen@animalia.no

Fagrådgiver: Cathrine Hexeberg 23 05 98 17/958 31 084 cathrine.hexeberg@animalia.no

SAMARBEIDSRÅDET

Samarbeidsrådet er det øverste rådgivende organ for Helsetjenesten for svin og består av representanter for Nortura, KLF og Norsvin som utgjør avtalepartene.

ARBEIDSUTVALGET

Et arbeidsutvalg har blitt etablert som et utøvende organ for Helsetjenesten. Arbeidsutvalget består av Helse- tjenestens sentrale ledelse sammen med representanter for Nortura, KLF og Norsvin.

REGIONAL HELSETJENESTE

Slakteriene har ansvaret for Helsetjenesten for svin regionalt.

RÅDGIVERE

Slakteri	Navn	Tlf	E-post
Nortura	Fagsjef Terje Iversen	976 96 661	terje.iversen@nortura.no
Nortura Region Øst	Vet.konsulent Audun Skomsoy	918 88 862	audun.skomsoey@nortura.no
Nortura Region Øst	Vet.konsulent Eli Maria Stenklev	979 77 252	eli.maria.stenklev@nortura.no
Nortura Region Nord	Vet.konsulent Oddbjørn Kjelvik	957 02 764	oddbjorn.kjelvik@nortura.no
Nortura Region Nord	Vet.konsulent Ola Benan	932 13 775	ola.benan@nortura.no
Nortura Region Vest	Vet.konsulent Tone Runhild Skadsem	915 50 159	tone.skadsem@nortura.no
Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund og Scanpig	Fagsjef Ida Olsen	976 66 878	ida@kjottbransjen.no
Furuseth Slakteri AS	Konsulent Oscar Brundtland	997 21 596	ob@furuseth.no
Midt Norge Slakteri AS	Konsulent Ragnar Hogstad	958 12 818	ragnar.hogstad@norsk-slakt.no
Fatland AS	Konsulent Rolf Gunnar Husveg	95 20 77 66	husveg@fatland.no
Prima Slakt AS	Konsulent Tomas Andersen	97 53 50 45	tomas@prima.as